

สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

STUDY THE PRESENT STATES AND PROBLEMS OF PROFESSIONAL LEARNING
COMMUNITY PROMOTION OF OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS
UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

¹ฉันทนา ภูมมา Chantana Phumma, ²สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo,

³ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: Cyomok@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสาร 2) ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น สรุปผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ความสำคัญลำดับที่ 1 คือการจัดการความรู้ ลำดับที่ 2 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านภาวะผู้นำร่วม และด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ลำดับที่ 3 มีความต้องการจำเป็น คือด้านมีวิสัยทัศน์ร่วมและด้านชุมชนกัลยาณมิตร และลำดับที่ 4 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจและด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบันและปัญหา, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study the current condition and problems of the professional learning community of opportunity expansion schools under the Primary Educational Service Area Office. This research was a mixed methods research consisting of 1) document study, and 2) questionnaire was used for a sample group of directors of educational institutes, acting directors of an educational institute, or school teachers of opportunity expansion schools for 400 people. Data analysis contains content analysis and the statistics in the research were percentage, mean, standard deviation, and need analysis. Results of the study found that the current condition and problems of professional learning community of opportunity expansion schools under the Primary Educational Service Area Office in the descending significance started from the 1st order of Knowledge management, followed by the 2nd order of need assessment with two aspects which were co-leadership and professional learning and developing. For the 3rd order was the need assessment of co-vision and community friendship, and the 4th order was the need assessment of teamwork and structure of professional learning community promotion.

Keywords: Current Condition and Problems, Professional Learning Community, Opportunity Expansion Schools, Primary Schools

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันการพัฒนาคนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายพัฒนาคนทุกช่วงวัยโดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้สามารถมีความรู้และทักษะใหม่ที่ประกอบอาชีพได้หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต การปรับกระบวนการเรียนรู้ และหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกันเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ทักษะการใฝ่เรียนรู้ การแก้ปัญหา การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นการมีคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นพลเมืองดีด้วยความเน้นความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วยทักษะและคุณลักษณะคือ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) และ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตากรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภา

การศึกษา, 2560) ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมีครูเป็นโค้ชที่คอยออกแบบการเรียนรู้เพื่อช่วยผู้เรียนให้บรรลุผลได้ประการสำคัญ คือ ครูในศตวรรษที่ 21 จะต้องไม่ตั้งตนเป็นผู้รู้ แต่ต้องแสวงหาความรู้ไปพร้อมกันกับผู้เรียนในขณะเดียวกันการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning : PBL) ของนักเรียน สิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities: PLC) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคนนั่นเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกรอบกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 นโยบายปฏิรูประบบการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและประกาศมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2561 มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการการประเมินมาตรฐานด้านการพัฒนาครู และบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด เน้นที่ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพซึ่งต้องมีการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการจำเป็นอย่างต่อเนื่องทั้งในส่วนของบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) นอกจากนี้ การพัฒนาครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยังมีความเกี่ยวข้องกับการขอมิและขอเลื่อนวิทยฐานะแนวใหม่ตามหลักเกณฑ์หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ. 0206.3/ว21 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2560 กำหนดให้ครูที่ต้องการขอมิและขอเลื่อนวิทยฐานะต้องมีชั่วโมงการมีส่วนร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ในแต่ละปีไม่น้อยกว่า 50 ชั่วโมง และตามหนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ศธ 0206.7/ว22 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2560 กำหนดให้ครูต้องเข้ารับการพัฒนาโดยเข้าฝึกอบรมในหลักสูตรที่สถาบันคุรุพัฒนารับรองตามมาตรฐานวิทยฐานะหรือที่ ก.ค.ศ.รับรองต่อเนื่องทุกปีโดยในแต่ละปีไม่น้อยกว่า 12-20 ชั่วโมง และภายในระยะเวลา 5 ปีต้องมีชั่วโมงพัฒนาจำนวน 100 ชั่วโมงแต่หากภายในระยะเวลา 5 ปีชั่วโมงในการพัฒนาไม่ครบ 100 ชั่วโมง สามารถนำชั่วโมงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่วนที่เกิน 50 ชั่วโมงในแต่ละปี มานับรวมเป็นจำนวนชั่วโมงการพัฒนาได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาและเปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานกระจายไปตามต่างจังหวัดเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และสถานศึกษาบางแห่งจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งภายในโรงเรียนเดียวกัน มีความแตกต่างของช่วงวัยค่อนข้างมาก ปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนจึงมีความหลากหลายเช่นเดียวกัน และขณะเดียวกัน ครูผู้สอนมีความหลากหลายในสาขาวิชาเอกสามารถสอนได้ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่จะเกิดต่อคุณภาพนักเรียน ครู และโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยแบบสอบถาม โดยมีประชากรทั้งสิ้น 138,238 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือครู จำนวน 400 คน และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 14 ท่าน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา นักวิชาการด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยวิธี $PNI_{modified}$ ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 1 การจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	ค่าเฉลี่ยของ สภาพคาดหวัง (I)	ค่าเฉลี่ยของ สภาพเป็นจริง (D)	(I – D)	$PNI_{modified}$ (I – D)/D	ลำดับ
1. มีวิสัยทัศน์ร่วม	4.58	3.75	0.83	0.22	3
2. ทีมร่วมแรงร่วมใจ	4.62	3.83	0.78	0.21	4
3. ภาวะผู้นำร่วม	4.62	3.76	0.86	0.23	2
4. การเรียนรู้ และการพัฒนา วิชาชีพ	4.60	3.74	0.86	0.23	2
5. ชุมชนกัลยาณมิตร	4.65	3.82	0.83	0.22	3
6. โครงสร้างสนับสนุนชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.63	3.82	0.81	0.21	4
7. การจัดการความรู้	4.58	3.67	0.90	0.25	1
รวม	4.61	3.77	0.84	0.22	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่มีความต้องการจำเป็นองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.21-0.25 โดยภาพรวม $PNI_{modified} = 0.22$ ด้านที่มีความต้องการจำเป็น ที่พบว่ามีค่าสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านการจัดการความรู้ (0.25) ลำดับที่ 2 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านภาวะผู้นำร่วม (0.23) และด้านการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพ (0.23) ลำดับที่ 3 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านมีวิสัยทัศน์ร่วม (0.22) และด้านชุมชนกัลยาณมิตร (0.22) และลำดับที่ 4 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ (0.21) และด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (0.21)

2. ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ 1) ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกันแบบไม่เข้าใจ และทำเพื่อให้ได้ชั่วโมงตามเกณฑ์การขอมิ และเลื่อนวิทยฐานะตามเกณฑ์ ว.21 โดยไม่ได้ประโยชน์ถึงเป้าหมายที่แท้จริง 2) ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกันโดยที่ ผู้รวมกลุ่มไม่มีอาชีพ (professional) ไม่มีการเรียนรู้ (learning) ไม่เกิดชุมชน (community) ตามชื่อที่เรียกว่า professional learning community ดำเนินการไม่ต่อเนื่องไม่เป็นวิถี ไม่เกิดประโยชน์การเรียนรู้โดยตรงเป้าหมายที่แท้จริง 3) การรวมกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังขาดผู้ที่เชี่ยวชาญขาดผู้ที่มีความรู้จริง 4) ระบบการจัดการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังไม่ชัดเจน ขาดพี่เลี้ยง (Coaching) 5) ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการสื่อสารทางเดียว ไม่มีการแลกเปลี่ยนออกมาทางความคิดร่วมกัน และมีแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ 1) ฝึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน (Share and Learn) ในเรื่องที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง, สนทนาสนทนา (Dialogue) เพื่อสร้างพื้นที่ว่างให้

โอกาสสร้างสรรค์ โดยการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) ฟังโดยปราศจากการตัดสินใจ รับรู้ถึงอารมณ์ คุณค่า ความต้องการ ความเชื่อ, Creative discussion การอภิปรายอย่างสร้างสรรค์ 2) เปิดโอกาสให้สมาชิก กลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทุกคนสลับสับเปลี่ยนบทบาทในกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอยู่เสมอ แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจอย่างเสมอภาค 3) ใช้วิธีการสะท้อนกลับ ว่าคิดอะไร รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้ อะไร จะนำไปใช้อย่างไร 4) สร้างบรรยากาศสถานที่สิ่งแวดล้อมให้รู้สึกปลอดภัย สบายใจ อยู่แล้วรู้สึกอบอุ่นใจ เสริมพลัง (Empowerment) โดยการสื่อสาร การใช้ภาษากาย สีหน้าแววตา หรือสิ่งที่ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ 5) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามโรงเรียน หรือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 6) กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ให้ชัดเจนเพื่อช่วยให้การรวมกลุ่มมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น Facilitator เป็นผู้กระตุ้นความคิด Noteaker บันทึกรายละเอียด เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านมีการจัดการความรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการรวบรวมความรู้ การปฏิบัติงานของครู ในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนไปจากเดิม จากบทบาทจากการสอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนต้องขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะ และสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) กล่าวไว้ในคู่มือการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาว่า ครูจะออกแบบการเรียนรู้ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียน สิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคน ลำดับที่ 2 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านมีภาวะผู้นำร่วม และด้านมีการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากภาระหน้าที่ของครูมีความเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งตามกรอบกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ในมาตรฐานที่ 2 มาตรฐานด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการที่กล่าวถึงการพัฒนาครูให้ตรงความต้องการ โดยเน้นที่ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ โดยให้ความสำคัญของการพัฒนาส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) จึงเป็นนโยบายที่ครูให้ความสำคัญเพราะส่งผลในเชิงระบบ ครูจึงต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Scribner, J.P., Cockrell, K.S., Cockrell, H.D. and Valentine, J.W. (1999) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง การสร้างชุมชนมืออาชีพในโรงเรียนผ่านการเรียนรู้ขององค์กร : การประเมินกระบวนการปรับปรุงโรงเรียนว่าปัจจัยที่เอื้อหรือขัดขวางการพัฒนาชุมชนวิชาชีพในแต่ละโรงเรียน คือผู้นำในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การสร้างชุมชนทางวิชาชีพในโรงเรียนจะต้องอาศัยทีมผู้นำ การทำงานเป็นทีม เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเกิดการพัฒนาแบบทีม ลำดับที่ 3 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือด้าน มีวิสัยทัศน์ร่วมและด้านเป็นชุมชนกัลยาณมิตร ทั้งนี้อาจเนื่องจากการปฏิบัติงานของครูในยุคปัจจุบันมีกรอบนโยบายการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ครูจึงต้อง

เข้าใจทิศทางการพัฒนาการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมมือกันด้วยวิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเรียนรู้ของผู้เรียน ชุมชนกัลยาณมิตร เป็นการรวมพลังของครูเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพไปพร้อมกัน สอดคล้องกับ Sergioanni, T. (1994) กล่าวว่า การมีวิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพเป้าหมาย ทิศทาง เส้นทาง และสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริง เป็นเสมือนเข็มทิศในการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีทิศทางร่วมกันวิสัยทัศน์เชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน และชุมชนกัลยาณมิตรเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ ต่อกันมีความเหนียวแน่นจากภายใน ใช้ความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการต่อกันทำให้ลดความโดดเดี่ยวระหว่างปฏิบัติงานสอนของครู เชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กันทั้งในเชิงวิชาการ และวิชาชีพ และลำดับที่ 4 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ และด้านมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากมาตรฐานการศึกษาของชาติว่าด้วยการจัดการศึกษาที่มุ่งให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน และการบริหารที่เน้นสถานศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายอาจนำแนวทางการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์ในการเสริมหนุนนโยบายการบริการวิชาการ และสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และมีการสร้าง และการจัดการความรู้ในทุกระดับทุกมิติ (ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม, 2553) สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2554) กล่าวว่า ทีมร่วมแรงร่วมใจเป็นรูปแบบของทีม โดยจะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับเป้าประสงค์หรือพันธกิจ ในการดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ เช่น ทีมร่วมสอน ทีมเรียนรู้ และกลุ่มเรียนรู้ เช่นเดียวกับ Schmoker, M. (2004) กล่าวเกี่ยวกับทีมร่วมแรงร่วมใจไว้ว่าเป็นการเรียนรู้ของทีมและการเรียนรู้ของครูบนพื้นฐานงานที่มีลักษณะต้องมีการคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ทำความเข้าใจร่วมกัน มีข้อตกลงร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน มีแนวปฏิบัติร่วมกัน ประเมินผลร่วมกัน และรับผิดชอบร่วมกันจากสถานการณ์การทำงานจริงและเป็นโจทย์ร่วม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นสภาพชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อันเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องที่ผู้บริหารและครูรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันเพื่อพัฒนาการทำงานในสถานศึกษาให้ดีขึ้นโดยใช้ องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 7 ประการ ได้แก่

1. มีวิสัยทัศน์ร่วม การที่ผู้บริหารและครูเห็นภาพเป้าหมายทิศทาง วิธีการปฏิบัติ และสิ่งที่เกิดจากการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปในทิศทางเดียวกัน
2. ทีมร่วมแรงร่วมใจ การที่ผู้บริหารและครูที่มีเป้าหมาย แนวคิด ความจำหน้าที่เหมือนกันรวมกลุ่มกันสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับปรุงพัฒนาการทำงาน เกิดความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของและยอมรับผิดชอบร่วมกัน
3. ภาวะผู้นำร่วม การที่ผู้บริหารและครูมีโอกาสแสดงความคิดเห็นโดยอิสระอย่างเท่าเทียมกันในการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สนับสนุนให้เกิด แรงบันดาลใจทั้งทางตรงและทางอ้อมนำไปสู่การปฏิบัติตกลง และรับผิดชอบร่วมกัน
4. การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ การที่ผู้บริหารและครูรวมกลุ่มสะท้อนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงหรือการลงมือปฏิบัติงานจริง แล้วสรุปออกแบบสร้างสรรควิธีการทำงานใหม่ๆ อย่างเป็นระบบสำหรับพัฒนาตนเองและการพัฒนาการทำงานในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

5. ชุมชนกัลยาณมิตร สภาพการณ์ที่ผู้บริหารและครูที่มาร่วมกลุ่มสามารถเปิดใจ ไว้วางใจ และเคารพซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระเอื้ออาทรเกื้อกูลกันมีความสุขและมีเจตคติที่ดีต่อกัน

6. โครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อการเรียนรู้เวลาราชการ สถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ขนาดของกลุ่ม ข้อมูลสารสนเทศ และสภาพแวดล้อมภายในจิตใจที่มีผลกับความรู้สึกที่ดี การสื่อสารเชิงบวก การรู้สึกเป็นมิตร ผ่อนคลายสบายใจ

7. การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทบทวน และสะท้อนผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู มาใช้เป็นองค์ความรู้รูปแบบ วางแผน ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาการทำงานในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่มีความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ ด้านมีการจัดการความรู้ เป็นความต้องการจำเป็นในลำดับที่สำคัญที่สุด เหตุนี้ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู ร่วมสร้างเครือข่ายในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมมือกันการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กำหนดรูปแบบการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยเน้นกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนเข้าใจ ตระหนัก และเห็นคุณค่าในการส่งเสริม พัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รวมทั้งร่วมกันจัดระบบให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้กระบวนการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำเร็จบรรลุ วัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการปรับกระบวนการพัฒนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลัก กัลยาณมิตร ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบทั้งตัวครู ผู้บริหาร เครือข่ายนักวิชาการ และการบริหารจัดการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสู่วัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม. (2553). การพัฒนาหลักเทียบสำหรับการสร้างชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพใน โรงเรียน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตลาดาพัลลภ.
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุตรธานี: คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ”สู่สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). คู่มือการประเมินให้ข้าราชการครู และบุคลากร ทางการศึกษา ตำแหน่งครู มีวิทยฐานะ และเลื่อนวิทยฐานะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาระดับปฐมวัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษา พิเศษ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Schmoker, M. (2004). Learning communities at the crossroads: Toward the best Schools weve ever had. *Phi Delta Kappan*. 86(1). 84-88.
- Scribner, J.P., Cockrell, K.S., Cockrell, H.D. and Valentine, J.W. (1999). Creating Professional Communities in Schools through Organizational Learning: An Evaluation of a School Improvement Process. *Educational Administration Quarterly*. 35(1). 130-160.
- Sergiovanni, T. (1994). *Building community in schools*. San Francisco, CA: Jossey Bass.